

การส่งเสริมคุณค่าวิถีเกษตรกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา*

PROMOTING THE VALUE OF AGRICULTURAL-WAY WITH TOURISM IN THE
AREA OF SAO CHA NGOK, BANG KHLA DISTRICT, CHACHOENGSAO PROVINCE

บุญยอด ศรีรัตนสรณ์ และ วงเดือน ไ้มสนธิ์

Boonyod Sriratanasarana and Wongduan Maison

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Social Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University

สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Chemistry, Faculty of Sciences and Technology, Rajabhat Rajanagarindra University

Email: bsriratasarana@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ซึ่งสามารถนำมาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 2) ค้นหาแนวทางส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างโอกาสเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้นำชุมชน ชุมชน และกลุ่มผู้ผลิต ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในชุมชนตำบลสาวชะโงก ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ตำบลสาวชะโงกซึ่งมีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่าน เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีสามน้ำ ได้แก่ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรที่เพาะปลูกในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก เช่น มะม่วง มะพร้าว หนาก ฝักขึ้นฉ่าย และหัวไชเท้า เป็นต้น มีชื่อเสียงในเรื่องรสชาติและความอร่อย ขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลสาวชะโงกมีเชื้อสายจีน และมีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพปลูกผลไม้และพืชเศรษฐกิจผสมผสาน โดยใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างระหว่างร่องสวน นอกจากนี้พื้นที่ตำบลสาวชะโงกยังมีสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมและความเชื่อท้องถิ่น ได้แก่ รูปหล่อหลวงพ่อเหลื้อ โรงเจปั้นกิมย้ออิ้ว และแหล่งเรียนรู้ศิลปมวยไทย ได้แก่ ค่ายมวย ป. ประมุข เป็นต้น จากความหลากหลายของทรัพยากรด้านการเกษตร การมีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นด้านวัฒนธรรม และความเชื่อท้องถิ่นดังกล่าว ส่งผลให้พื้นที่ตำบลสาวชะโงกเอื้อต่อการนำมาสร้างโอกาสเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรเพื่อสร้างแหล่งจุดใจและทางเลือกใหม่ให้นักท่องเที่ยวได้ และขณะเดียวกันเกษตรกรในพื้นที่ยังมีโอกาสจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรอื่นๆ จากแหล่งผลิตโดยตรง ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลดีต่อเกษตรกรและส่งผลให้อาชีพเกษตรกรของชุมชนเกิดความยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณค่าวิถีเกษตร; การท่องเที่ยวชุมชนตำบลสาวชะโงก; จังหวัดฉะเชิงเทรา

* Received January 31, 2024; Revised July 25, 2024; Accepted July 25, 2024

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to explore existing resources available in the area, which are beneficial for being tourist attractions in the community of Sao Cha Ngok Sub-District, Bang Khla District, Chachoengsao, and 2) to explore the guidelines of promoting the use of existing resources in the area to be beneficial for being tourist attractions with no impacts to the living conditions and the environment in the community. This research uses qualitative methodology. The data were obtained from in-depth interviews and brainstorming ideas from the community leaders, local people, group of agriculturists and food processors of agricultural products in the area of Sao Cha Ngok Sub-District, Bangkhla District, Chachoengsao. The research results found that as the Bangpakong River has been flowing through the area of Sao Cha Ngok Sub-District, this area has special features of three kinds of water; fresh water, salt water, and brackish water. As a result, agricultural crops grown in Sao Cha Ngok Sub-District, such as mangoes, coconuts, betel nuts, celeries, and radishes, etc., are famous for their taste and deliciousness. In addition, most of people in this area of Sao Cha Ngok Sub-District are emigrated from China in which the style of living has related to making a living, growing integrated economic crops, and utilizing the benefits of available space between ditches. Additionally, there are important cultural places as well as local beliefs such as the statue of Luang Pho Lua, Pan Kim Yue li Tua Chinese canteen for vegetarians, and Thai boxing learning center such as Por. Pramuk Muay Thai Gym. Due to the variety of agricultural resources, specifically unique identity of living, culture, and local beliefs, the area of Sao Cha Ngok is potential to be an agricultural tourist attraction to attract the tourists' attention as well as giving alternative choice for tourists. Moreover, the agriculturists will have an opportunity to sell their agricultural crops and processed agricultural products from direct sources to increase their income from tourism and it will also result in sustainable careers in agriculture of the community.

Keywords; Promoting the value of agricultural way; Community Tourism at Sao Cha Ngok Sub-District; Chachoengsao Province

บทนำ

วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย คือ การเป็นสังคมเกษตรกรรม การเกษตรดั้งเดิมจึงเป็นเกษตรธรรมชาติที่ค่อย ๆ พัฒนามาพร้อมกับวัฒนธรรมแบบภูมิปัญญา เมื่อเวลาผ่านไปสังคมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ และมีพลเมืองมากขึ้น ความต้องการอาหาร และปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มขึ้น สินค้าเกษตรต้องผลิตมากขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ทำให้การเกษตรสมัยใหม่ขยายตัวอย่างรวดเร็วด้วยการใช้เครื่องจักรกลและสารเคมีซึ่งส่งผลเสียหายแก่เกษตรกรหลายราย บางรายประสบปัญหาถึงกับสูญเสียผืนดินทำกิน มีการใช้ทรัพยากรที่ผิด การขาดความรู้ และบางรายประสบปัญหา

ด้านสุขภาพ ดังนั้น ถึงเวลาแล้วที่ภาคการเกษตรของไทยจะต้องเข้าใจกับวิถีเกษตรกรรมยั่งยืนซึ่งหมายถึงการสร้างความสุขที่แท้จริง

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาทำให้เกิดการเรียนรู้และก่อให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยงเพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น (นิออน ศรีสมยง, 2547)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีจุดเด่น คือ ชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้เอง มีวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่ายเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รวมถึงการจัดการทรัพยากรบนพื้นฐาน 3 ประการ คือ ฐานการเรียนรู้และการจัดการโดยชุมชนโดยฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฐานพิธีกรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นอีกทางเลือกที่น่าจะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เพราะมีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวกระแสหลักอย่างชัดเจน นั่นคือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะให้ความสำคัญกับคุณค่าในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่โดยมุ่งเน้นความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก ได้ให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งได้รับความเพลิดเพลิน และการพักผ่อนไปในตัว อีกทั้งเกษตรกรยังจะมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรรวมทั้งสินค้าแปรรูปทางการเกษตรอื่น ๆ อีกด้วย อันจะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ในขณะที่การท่องเที่ยวกระแสหลักเน้นมูลค่าจากการท่องเที่ยว และตัวนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ตลอดจนอาศัยอำนาจเป็นเครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ทรัพยากรเกิดความเสื่อมโทรม และไม่มีคามยั่งยืน นับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นแนวทางบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนโดยชุมชน เพื่อชุมชนโดยแท้ทำให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวส่งเสริมความภาคภูมิใจของชนในท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรของตนเองได้ ก่อให้เกิดคุณค่าพลัง และความสุขติดตามมาอย่างยั่งยืน (นิออน ศรีสมยง, 2547)

ในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่บนเส้นทางระหว่างวัดโสธรวรารามวรวิหาร และวัดสมานรัตนารามซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้คนเดินทางมากราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์วันละหลายหมื่นคน ด้วยสภาพของพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนมะม่วง สวนมะพร้าว สวนหมาก ปลูกพืชผักสวนครัว เพาะเลี้ยงปลา กุ้ง เป็นต้น รวมทั้งยังมีสถานที่สำคัญทางศาสนสถานเก่าแก่ (นั่นคือ วัดสาวชะโงก ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานองค์รูปหล่อหลวงพ่อเหลือ เกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง 1 ใน 200 องค์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มาของ “วัดสาวชะโงก” มีประวัติกล่าวไว้ว่า มีเจ้าสาวคนหนึ่งได้ชะงอกออกมาทางหน้าต่างของเรือนเพื่อดูขบวนเรือขันหมากของฝ่ายเจ้าบ่าวที่ยกมาสู่ขอจากปราจีนบุรีในวันแต่งงาน แต่ด้วยเหตุบังเอิญเจ้าสาวได้พลัดตกจากเรือน ซึ่งเรือนนี้เป็นเรือนโบราณมีใต้ถุนสูงทำให้เจ้าสาวเสียชีวิต จึงเป็นที่มาของชื่อ “สาวชะโงก”) มีประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังนั้น ด้วยศักยภาพของพื้นที่ และกระแสการท่องเที่ยววิถีไทยที่ขึ้นช่อในความสงบไม่รีบเร่ง ง่าย ๆ ง่าย ๆ ง่าย ๆ วิถีชนบทเกษตรกรรม คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมคุณค่าวิถีเกษตรกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยส่งเสริมให้เกษตรกรนำ

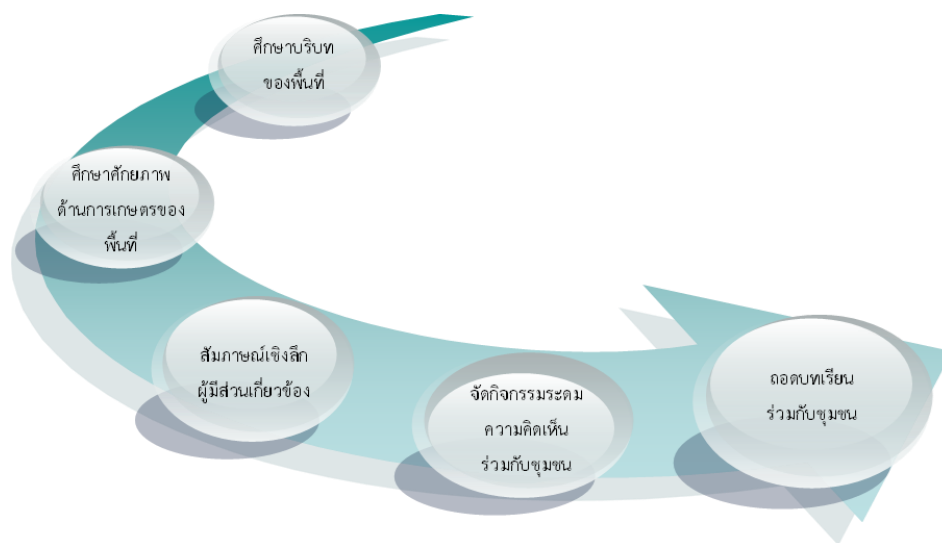
ทรัพยากรทางการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างมูลค่า และคุณค่า ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวที่เหมาะสม และบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างมูลค่า เพื่อสร้างแรงดึงดูดใจ และสร้างทางเลือกใหม่ให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ และช่วยให้เกษตรกรมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้ เพราะศักยภาพการเกษตรกรรมกับการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อโครงสร้างทางการผลิตสินค้าเกษตร นอกจากนี้เกษตรกรยังรู้จักการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องซึ่งกันและกันโดยมีเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน สัมผัสกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งทั้งหมดจะเกิดผลดีต่อเกษตรกร ส่งผลให้อาชีพเกษตรกรรมของชุมชนเกิดความยั่งยืนสืบไป (แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี พ.ศ. 2561-2564, องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ซึ่งสามารถนำมาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อค้นหาแนวทางส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างโอกาสเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งใช้การวิจัยฐานชุมชน (Community based research) เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเน้นให้ความสำคัญกับศักยภาพและวิถีชีวิตของชุมชน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน ตัวแทนกลุ่มผู้ผลิต ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการผลผลิต ตัวแทนจากหน่วยงานการท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา และตัวแทนนักท่องเที่ยว 3 ท่าน รวมจำนวน 15 ท่าน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพในการปฏิบัติงานภาคสนาม หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประชุมระดมความคิดเห็นมาวิเคราะห์โดยวิธีการถอดเทปที่ได้บันทึกไว้แล้วนำมาเขียนสรุปจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis technique) ประกอบบริบท และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์แล้วนำเสนออย่างเป็นระบบเพื่อเขียนเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ที่สามารถนำมาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ขั้นตอนที่ 2 ค้นหาแนวทางการส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยมีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังแสดง ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ที่สามารถนำมาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

โดยพื้นที่สำคัญที่สามารถนำมาเชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มจากสถานที่สำคัญทางศาสนา คือ วัดสาวชะโงก ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อองค์หลวงพ่อเหลือ (เกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง 1 ใน 200 องค์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ทั้งนี้ที่มาของ “วัดสาวชะโงก” มีประวัติกล่าวไว้ว่า มีหญิงสาวคนหนึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงจะเข้าพิธีแต่งงานกับหนุ่มที่อยู่ทางตำบลบางโรง พอถึงวันงานขบวนขันหมากของเจ้าบ่าวได้ยกมาถึงริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงฝั่งตรงข้าม เมื่อเจ้าสาวได้ยินเสียงไซโยให้ร้องของขบวนขันหมากจึงรีบโผล่หน้าออกมาดู แต่ด้วยความรีบร้อนทำให้พลัดตกลงมาจากหน้าต้งถึงคอหักตาย เมื่อเจ้าบ่าวทราบเรื่องราวเจ้าสาวเสียชีวิตจึงยกขบวนขันหมากกลับโดยทิ้งร้างไว้ 3 คืน (ปัจจุบันจึงเป็นที่มาของชื่อ “วัดสามร่ม”) และทางฝั่งบ้านเจ้าสาวซึ่งต่อมาจึงถูกเรียกว่า “บ้านสาวชะโงก” ภายหลังเมื่อมีการแยกการปกครองออกมาจึงได้ตั้งชื่อว่า “ตำบลสาวชะโงก” ตามชื่อของหมู่บ้าน ปัจจุบันในพื้นที่ตำบลสาวชะโงกแบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน โดยหมู่ที่ 1 (บ้านหมู่) มีสภาพการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มก้อนอยู่ริมชายฝั่งแม่น้ำบางปะกง เป็นเขตชุมชนหนาแน่นซึ่งบริเวณนี้เป็นตลาดขายสินค้าพื้นบ้านมาแต่อดีต ปัจจุบันนับเป็นตลาดเก่าแก่ชาวบ้านในพื้นที่เรียกว่า “ตลาดบ้านหมู่” ส่วนบริเวณรอบนอกตลาด ชาวบ้านจะตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่สวนของตน สำหรับหมู่ที่ 2 - 6 ชาวบ้านจะตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปตามพื้นที่สวนที่ตนถือครอง ชาวชุมชนตำบลสาวชะโงกมีประเพณีอันดีงามที่สืบทอดส่งต่อกันมาจากบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องการรักษาความเคารพผู้ใหญ่หรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เช่น เทศกาลตรุษจีน เทศกาลสารทจีน เป็นต้น ที่ชาวบ้านยังถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมาอย่างเคร่งครัด ส่วนพิธีกรรมและความเชื่อที่ชาวชุมชนตำบลสาวชะโงกยังคงปฏิบัติอยู่และยังดำรงไว้ คือ พิธีไหว้พระจันทร์ พิธีถือศีลกินเจ ด้านความศรัทธาและความเคารพนับถือของชาวชุมชนตำบลสาวชะโงกที่มีต่อองค์หลวงพ่อเหลือนั้นยังคงมีอยู่อย่างแน่นแฟ้นตราบนานถึงปัจจุบัน โดยปัจจุบันชาวชุมชนได้ร่วมกันบริจาคเงินสร้างรูปหล่อหลวงพ่อเหลือองค์ใหญ่ประดิษฐานไว้ที่วัดสาวชะโงกเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์รวมของชาวชุมชนตำบลสาวชะโงก สำหรับวัดสาวชะโงก นับเป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างมานานตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 (บ้านหมู่) ตำบลสาวชะโงก พื้นที่วัดตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง หากเดินทางโดยเรือจะผ่านหน้าวัดสาวชะโงก แลเห็นรูปหล่อขององค์หลวงพ่อเหลือที่สูงเด่นสง่างาม (หลวงพ่อเหลือท่านเป็นอดีตเจ้าอาวาสของวัด

สาวชะโงกนั้นมรณภาพมานานกว่า 90 ปี โด่งดัง และมีชื่อเสียงทางด้านปลัดขิกซึ่งผู้ชายมักนิยมร้อยเชือกแขวนไว้ที่เอวมีเรื่องเล่าว่าท่านสามารถปลุกเสกให้ลอยทวนน้ำได้) และมองเห็นโรงเจป็นกิมย้ออีตัว ซึ่งเป็นโรงเจที่มีชุดโจ้เป็นรูปองค์ศักดิ์สิทธิ์ เมื่อถึงเดือนตุลาคมของทุกปีจะมีเทศกาลถือศีลกินเจมีประชาชนจากทุกจังหวัดของประเทศไทยเดินทางมาถือศีล นุ่งขาว ห่มขาว ณ โรงเจแห่งนี้ หากผู้ใดเคยมาแล้วจะมาเป็นประจำทุกปี นอกจากนี้ในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงมีน้ำทะเลท่วมเป็นบางครั้ง ในอดีตมีชาวจีนอพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่เมื่อประมาณ 100 ปีเศษมาแล้วเดินทางโดยเรือเข้ามาตามลำแม่น้ำบางปะกง ผ่านมาพบพื้นที่แห่งนี้ซึ่งอยู่ติดแม่น้ำ ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม จึงได้จับจองปลูกสร้างบ้านเรือน ประกอบอาชีพทำสวนและค้าขาย ส่งผลให้ในพื้นที่มีความหลากหลายของทรัพยากรโดยเฉพาะด้านการเกษตรที่เอื้อต่อการนำมาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สวนมะม่วง สวนมะพร้าว สวนหมาก สวนพลู พืชผักสวนครัว การเพาะเลี้ยงปลากัด เป็นต้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีการทำเกษตรกรรม รวมทั้งวิถีการดำรงชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี ของคนในพื้นที่ได้อย่างมีความสุขและความรู้ไปพร้อมกันด้วย (แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (2561-2564), องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก, 2561)

จะเห็นได้ว่า บนความหลากหลายของสถานที่สำคัญทางศาสนาและความเชื่อ รวมถึงทรัพยากรทางการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้นว่า องค์รูปหล่อหลวงพ่อเหลื่อ หลวงพ่อเหลื่อ สวนมะม่วง สวนมะพร้าว สวนหมาก สวนพลู แปลงผักขึ้นฉ่าย และการเพาะเลี้ยงปลากัดสามารถนำมาส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ดังแสดง ในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตร

2. แนวทางการส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

จากความหลากหลายของทรัพยากรทางการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการค้นหาแนวทางส่งเสริมการนำทรัพยากรทางการเกษตรดังกล่าวมาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

โดยพบว่า ทรัพยากรทางการเกษตรแต่ละชนิดมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นแฝงอยู่และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะม่วง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมะพร้าว ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพลู หมากร และยาสูบ ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนเลี้ยงไก่ชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นคนเลี้ยงปลากัด รวมพลคนรักศิลปะการต่อสู้ รวมพลคนรักปลากัด เป็นต้น

หมู่ที่ 1	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 3	หมู่ที่ 4	หมู่ที่ 5	หมู่ที่ 6
• วัดสาวชะโงก • โรงเรียนกิมยี่อื้อตัว • หมากร/พลูและยาสูบ	• เกษตรกรผู้ปลูกและแปรรูปมะม่วง	• วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตมะม่วง • ขยายพันธุ์กิ่งมะม่วง • เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงไก่ชน • เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลากัด	• เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลากัด • เกษตรกรผู้ปลูกผักขึ้นฉ่าย • เกษตรกรผู้ปลูกหมากร • วิสาหกิจชุมชนผู้แปรรูปหัวไชเท้า	• ค่ายมวยป.ประมุข • สนามแข่งปลากัด • ศิลปะการจับสัตว์น้ำ เช่น กุ้งแม่น้ำ ปลา เป็นต้น	• เกษตรกรผู้ปลูกมะพร้าว น้ำหอม • เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง น้ำดอกไม้ แรด ขายตึก เป็นต้น

ภาพที่ 3 ของดีในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก

วัดสาวชะโงกและรูปหล่อหลวงพ่อเหลื่อ	ประวัติ/ความเป็นมา
โรงเจปั้นกิมยี่อื้อตัว	ประวัติ/ความเป็นมา
พลุ หมาก ยาสูบ ผักขึ้นฉ่าย หัวไชเท้า	กรรมวิธีการปลูก/การเก็บ/การเรียง/การแปรรูป และอุปกรณ์ที่ใช้
สวนมะม่วง	กรรมวิธีการปลูก/การขยายพันธุ์/การแปรรูป/การส่งออก/การขาย
สวนมะพร้าว	กรรมวิธีการปลูก/การบำรุงรักษา/การแปรรูปผลผลิต/การขาย
การเพาะเลี้ยงปลา กัด	กรรมวิธีการเพาะเลี้ยง/กรรมวิธีการบรรจุภัณฑ์/การแข่งขัน/การขาย
การเพาะเลี้ยงไก่ชน	กรรมวิธีการเพาะเลี้ยง/การแข่งขัน/การขาย

ภาพที่ 4 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้

3. ถอดบทเรียนแนวทางการส่งเสริมคุณค่าวิถีเกษตรกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการถอดบทเรียนแนวทางการส่งเสริมคุณค่าวิถีเกษตรกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผ่านการทดลอง (นำร่อง) การจัดการท่องเที่ยววิถีเกษตรในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถสรุปได้ ดังนี้

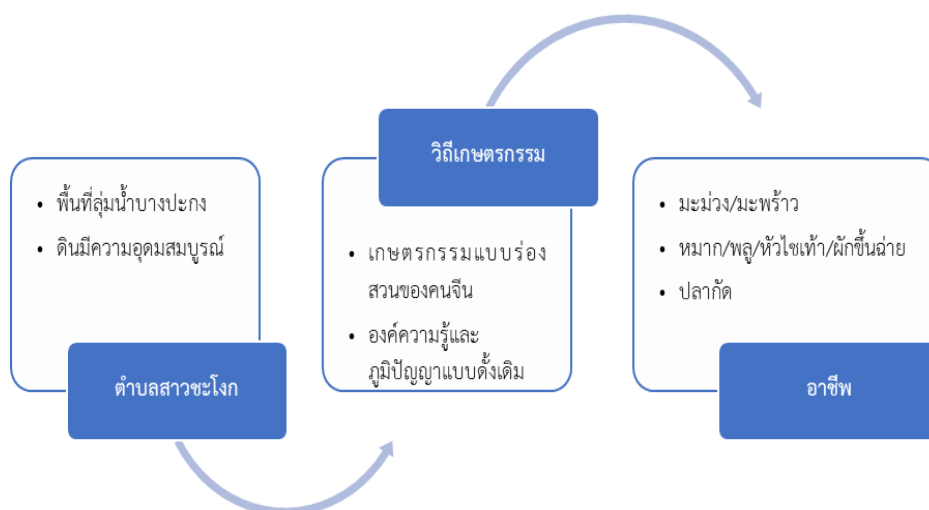
3.1 ด้านอัตลักษณ์การท่องเที่ยววิถีเกษตรในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก

พื้นที่ตำบลสาวชะโงก เป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้คนส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน ดังนั้นจึงเห็นการเพาะปลูกพืชแบบร่องสวน มีทั้งมะม่วง มะพร้าว หมาก พลุ ยาสูบ หัวไชเท้า และยังคงรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมด้านการเพาะปลูก ด้านการแปรรูปอาหาร การถนอมอาหารของตนไว้ ซึ่งหาได้ยากในท้องถิ่นอื่น รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์ไปกับการประกอบอาชีพ มีการปลูกพืชเศรษฐกิจผสมผสานและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างระหว่างร่องสวน เช่น พื้นที่ปลูกหมากจะมีการปลูกพลุ ยาสูบ ผักขึ้นฉ่าย หัวไชเท้า หรือเพาะเลี้ยงปลากัดบริเวณพื้นที่ว่างระหว่างร่องสวน เป็นต้น

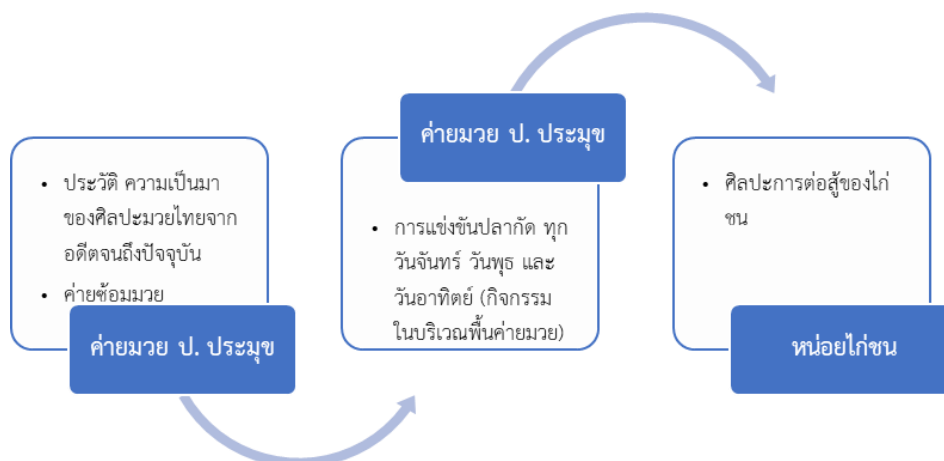
ภาพที่ 5 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างระหว่างร่องสวน

ภาพที่ 6 อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาขะโจก

ตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาขะโจก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตามความชอบ (ของนักท่องเที่ยว) แต่ละด้าน ดังนี้

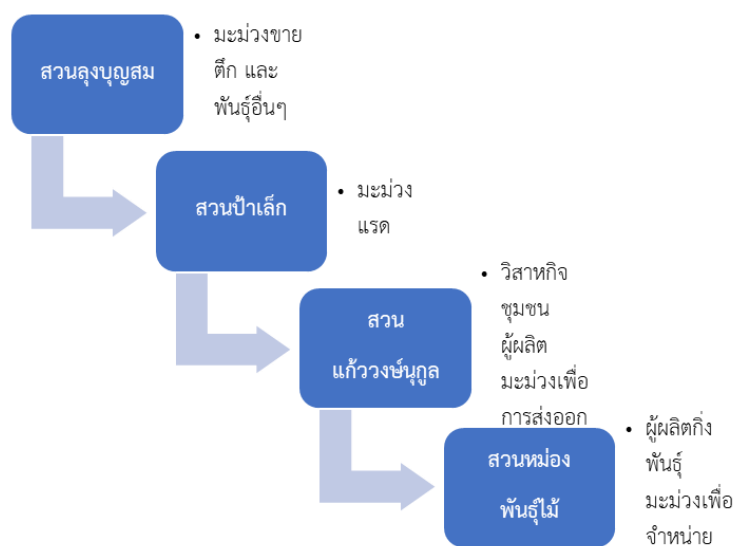
1. นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบด้านศิลปะการต่อสู้

ภาพที่ 7 แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ชื่นชอบด้านศิลปะการต่อสู้

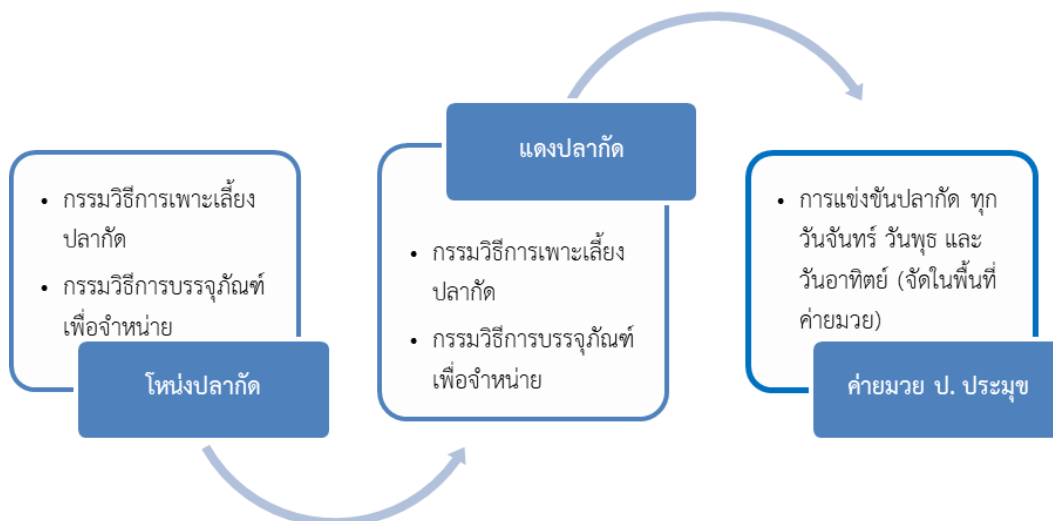

2. นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบมะม่วง (ซื้อขาย เพาะพันธุ์กิ่งจำหน่าย)

ภาพที่ 8 แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ชื่นชอบเกี่ยวกับมะม่วง

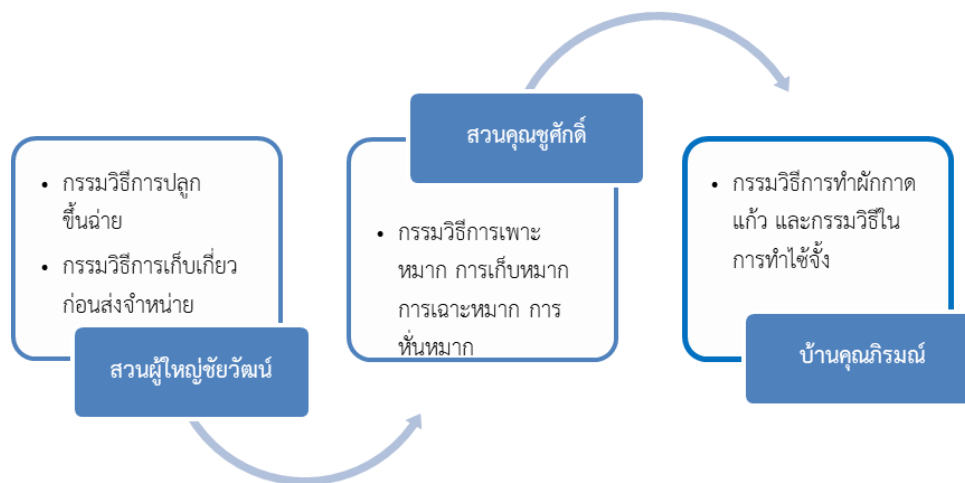
3. นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบด้านศิลปะการเพาะเลี้ยงปลากัด

ภาพที่ 9 แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ชื่นชอบด้านศิลปะการเพาะเลี้ยงปลากัด

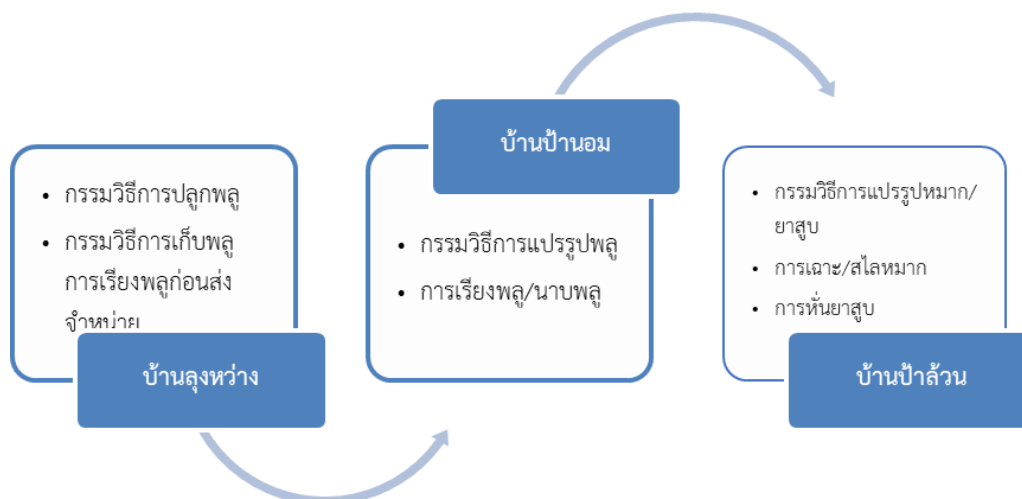

4. นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบด้านการปลูกผักขึ้นฉ่าย/หมาก/การแปรรูปหัวไชเท้า

ภาพที่ 10 แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ชื่นชอบด้านการปลูกผักขึ้นฉ่าย/หมาก/การแปรรูปหัวไชเท้า

5. นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบเกี่ยวกับการปลูกพลู/หมาก/ยาสูบ

ภาพที่ 11 แหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้ชื่นชอบด้านศิลปะการปลูกพลู/หมาก/ยาสูบ

3.2 จุดเด่นการท่องเที่ยววิถีเกษตรในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก

3.2.1 พื้นที่อยู่ติดกับแม่น้ำบางปะกง ซึ่งสองฝากฝั่งของแม่น้ำบางปะกงยังมีป่าจากที่อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์น้ำ เช่น กุ้งก้ามกราม เป็นต้น สามารถพบเห็นศิลปะการจับสัตว์น้ำตามวิถีดั้งเดิม การนั่งเรือตกกุ้งในแม่น้ำ การจับกุ้งในแม่น้ำด้วยมือเปล่า การสูบกุ้งในแม่น้ำ ฯลฯ

3.2.2 เป็นสังคมเกษตรกรรม ที่ยังคงรักษาสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม เช่น ศิลปะการขุดลอกท้องร่องด้วยมือ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่น้อย

3.2.3 การใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างคุ้มค่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นร่องสวน เกษตรกรสามารถบริหารจัดการพื้นที่ร่องสวนให้มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น ปลูกหมาก ปลูกพลู ปลูกขึ้นฉ่าย ปลูกหัวไชเท้าเพาะเลี้ยงปลากัดลงบนร่องสวนที่ปลูกหมาก เป็นต้น

3.2.4 ผลผลิตที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ เช่น ปลา กัด มะม่วงแรด และมะม่วงขายตึก และมะม่วงสายพันธุ์อื่นๆ ซึ่งมีชื่อเสียงในเรื่องของรสชาติและความอร่อยเนื่องจากสภาพดินและน้ำเหมาะกับการเพาะปลูกมะม่วง

3.2.5 มีกลุ่มอาชีพ เช่น ชมรมปลากัด กลุ่มแปรรูปผักกาดหัว (หรือหัวไชเท้า) เป็นผักกาดแก้ว รวมทั้งผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ และสามารถซื้อกิ่งพันธุ์มะม่วงไปปลูกได้

3.2.6 ผู้นำท้องถิ่น มีความสนใจจะพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น บริเวณค่ายมวย ป. ประมุข ในอดีตพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นตลาดเก่าปากคลองสวนใหญ่ ซึ่งยังมีอาคารเก่า โรงสี ให้เห็นร่องรอยความคึกคักในอดีต โดยเจ้าของพื้นที่มีแนวความคิดที่จะฟื้นฟูการค้า และสร้างตลาดน้ำ เพื่อให้พื้นที่แห่งนี้กลับมามีชีวิตชีวากครั้งดังเช่นในอดีต นอกจากนี้พื้นที่บริเวณนี้ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของชมรมปลากัด เป็นแหล่งนัดพบของสมาชิกชมรมปลากัดและผู้สนใจจากท้องถิ่นอื่นในการนำปลากัดมาเทียบและแข่งขันกัดปลากัน สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันอาทิตย์ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก มีแผนในการของบประมาณเพื่อจัดสร้างสถานที่ในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้บริเวณลานหน้าวัดสาวชะโงกยังมีการจัดตลาดนัดในทุกวันพุธของสัปดาห์ พร้อมทั้งมีการสนับสนุนการท่องเที่ยววิถีชุมชน ตามนโยบายของรัฐบาล

3.2.7 การให้ความร่วมมือของเกษตรกรในพื้นที่ เกษตรกรผู้ประกอบการมีความเต็มใจในการได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตร รวมทั้งยินดีและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน

กล่าวโดยสรุป สำหรับแนวทางการส่งเสริมการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมของชุมชน พบว่าในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจุดเด่นในเรื่องของการศึกษาวิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกรในท้องถิ่นที่ชัดเจน นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกรอย่างครบวงจร เช่น การทำการเกษตรในรูปแบบต่างๆ ปัญหาและแนวทางในการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการเกษตร เทคนิคในการต่อยอดธุรกิจการเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นต้น

3.3 ผลพลอยได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก

จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา อันจะส่งผลให้เกิดผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยววิถีเกษตร ดังนี้

3.3.1 สำหรับเกษตรกรเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของตนเองในพื้นที่ เช่น ผลผลิตทางการเกษตร เช่น มะม่วง มะพร้าว หนาก พลู ปลา กัด ไก่ชน ต้นพลู ต้นหนาก กิ่งพันธุ์มะม่วง เป็นต้น เพื่อสร้างรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว

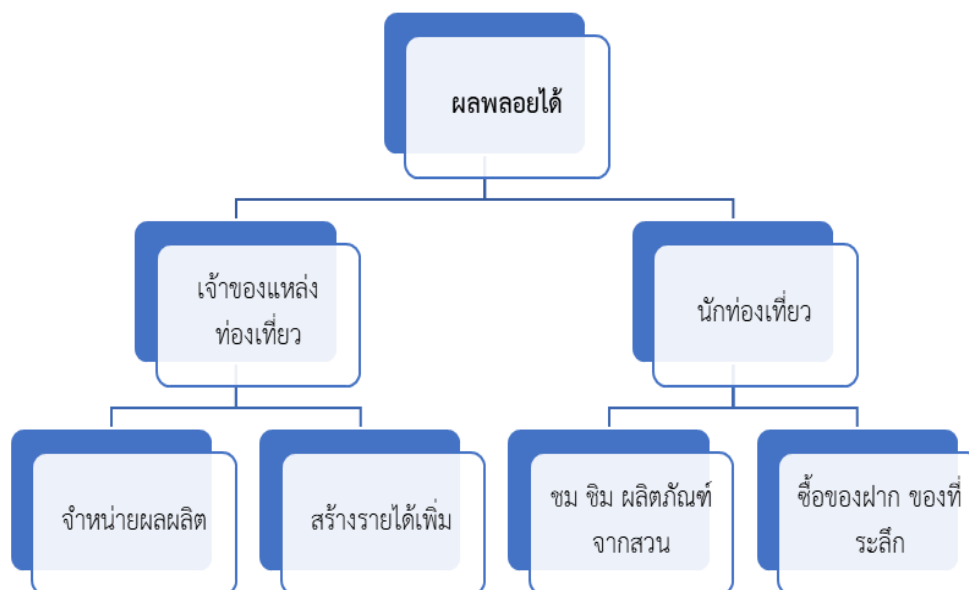

ภาพที่ 12 ผลพลอยได้สำหรับเกษตรกรเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

3.2.2 สำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากความสนุกสนาน ความเพลิดเพลินจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ที่หลากหลาย นักท่องเที่ยวยังได้ชม ชิม ผลิตภัณฑ์ทางเกษตรจากสวนของเกษตรกรโดยตรง รวมทั้งยังได้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไว้เป็นของฝาก ของที่ระลึกอีกด้วย

ภาพที่ 13 ผลพลอยได้สำหรับนักท่องเที่ยว (ชิม ชม ซื้อ แชะ)

ภาพที่ 14 ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

3.4 ข้อจำกัดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร

3.4.1. ผลผลิตขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น สวนมะม่วง สวนมะพร้าว อาจจำเป็นต้องปิดสวนเพื่อดูแล และบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ไม่สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

3.5 ข้อจำกัดต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.5.1. เส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเส้นทางเข้าถึงพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ต้องผ่านเส้นทางที่มีหลายหน่วยงานราชการรับผิดชอบ เช่น กรมชลประทาน องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดใต้ องค์การบริหารส่วนตำบลบางสวน ขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก สามารถซ่อมบำรุงได้เฉพาะในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตนเองเท่านั้น ส่งผลให้เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบางจุดชำรุดมาก

3.5.2. เส้นทางภายในพื้นที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีลักษณะเล็กและแคบ คดเคี้ยว ทำให้ยากสำหรับนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหากไม่มีผู้นำทาง

3.5.3. แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ยังต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้พร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว เช่น ป้ายแนะนำเส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว ที่จอดรถ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น พื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีแม่น้ำบางปะกงไหลผ่าน โดยสายน้ำนี้มีลักษณะพิเศษ คือ มีสามน้ำ ได้แก่ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย ส่งผลให้ทรัพยากรทางการเกษตรที่เพาะปลูกในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เช่น มะม่วง มะพร้าว พลู หนาก และยาสูบ มีชื่อเสียงในเรื่องของรสชาติ และความอร่อย ประกอบกับในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก เป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนที่อพยพมาจากแผ่นดินใหญ่ทำให้พบเห็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมการเพาะปลูกพืชแบบร่องสวนทั้งมะม่วง มะพร้าว หนาก พลู ยาสูบ และยังคงรักษาภูมิ

ปัญญาดั้งเดิมด้านการเพาะปลูก ด้านการแปรรูปอาหาร ด้านการถนอมอาหาร ซึ่งหาได้ยากในท้องถิ่นอื่น รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีวิถีชีวิตสัมพันธ์ไปกับการประกอบอาชีพ มีการปลูกพืชเศรษฐกิจผสมผสาน และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างระหว่างร่องสวน เช่น พื้นที่ปลูกหมากจะมีการปลูกพลู ยาสูบ ผักขึ้นฉ่าย หัวไชเท้า หรือ เพาะเลี้ยงปลากัด แทรก/ปะปนในพื้นที่ว่างระหว่างร่องสวน เป็นต้น พร้อมกันนี้ในพื้นที่ยังมีสถานที่สำคัญทาง วัฒนธรรมและความเชื่อของท้องถิ่น ได้แก่ รูปปั้นองค์หลวงพ่อเหลือ โรงเจปั้นกิมยี่อื้อตัว และแหล่งเรียนรู้ด้าน ศิลปะมวยไทย ได้แก่ ค่ายมวย ป. ประมุข จากความหลากหลายของทรัพยากรด้านการเกษตร การมี อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้พื้นที่ตำบลสาวชะโงกเอื้อต่อการ นำมาสร้างโอกาสให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีเกษตรได้ สอดคล้องกับกมลวณิช โมราศิลป์ และวิสุทธิณี ธาณิรัตน์ (2551) ที่ได้ดำเนินการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของตำบล เขาวง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า สภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็งของตำบลเขาวง ด้าน ทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตร ปลูกผลไม้ได้หลากหลายประเภท ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพและมีจำหน่ายตลอดปี และมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญใกล้เคียง เช่น เขื่อนรัชชประภา อุทยานแห่งชาติเขาสก เป็นต้น และสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่อธิบายสิ่งดึงดูดใจของแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญ ด้านคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้านประวัติศาสตร์หรือมรดกทาง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัดหรือศาสนสถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น ด้านวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรม งานเทศกาลหรืองานประเพณี การละเล่นพื้นเมืองหรือพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถาน การประกอบอาชีพ เป็นต้น

2. ด้านการสร้างมูลค่า/คุณค่าเพิ่ม เกษตรกรในพื้นที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวิถีการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถนำทรัพยากรด้าน การเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่มาสร้างมูลค่า/คุณค่าเพิ่ม โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถี การดำรงชีวิตของเกษตรกรอย่างครบวงจร ทั้งในด้านการทำการเกษตรในรูปแบบต่างๆ ด้านปัญหาและ แนวทางในการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการเกษตร ด้านเทคนิคในการต่อยอดธุรกิจทางการเกษตร ด้านการแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน สัมผัสกับวิถี ชีวิตการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเกษตรกร ผู้ผลิตเพื่อสร้างแรงดึงดูดใจและสร้างทางเลือกใหม่ให้นักท่องเที่ยว รวมทั้งยังเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มี โอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรอื่น ๆ จากแหล่งผลิต โดยตรง ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว อันจะเกิดผลดีต่อเกษตรกร และส่งผลให้อาชีพ เกษตรกรรมของชุมชนเกิดความยั่งยืนสืบไป สอดคล้องกับเทพกร ณ สงขลาและบัญชา สมบูรณ์สุข (2551) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับการจัดการทรัพยากรเกษตรของท้องถิ่น : กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลางจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเกษตรอำเภอลำปลายงูที่ใช้เป็น กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การเลี้ยงผึ้ง การเพาะเห็ด และเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบให้ความรู้/สาธิต จำหน่ายสินค้าเกษตร และให้รู้ทางธุรกิจการเกษตร รูปแบบท่องเที่ยวเชิงเกษตรเหล่านี้มีการใช้ทรัพยากร เกษตรที่หลากหลายและส่งผลต่อการเกษตรของชุมชน 3 ลักษณะ คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรเกษตร การขยายตัวของกิจกรรมเลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ดเกษตรอินทรีย์และการนำทรัพยากรเกษตรในท้องถิ่นมาสร้าง มูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวและผลที่เกิดขึ้นดังกล่าวกลายเป็นความโดดเด่นทางการเกษตรของอำเภอลำ ปลายงูที่สนับสนุนให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนิออน ศรีสมยง (2547) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีจุดเด่น คือ ชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้เอง มีวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รวมถึงการจัดการทรัพยากรบนพื้นฐาน 3 ประการ คือ ฐานการเรียนรู้และการ

จัดการโดยชุมชน ฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฐานพิธีกรรม โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะให้ความสำคัญกับคุณค่าในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่โดยมุ่งเน้นความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก ให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งได้รับความเพลิดเพลินและการพักผ่อนไปในตัว อีกทั้งเกษตรกรยังจะมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร รวมทั้งสินค้าแปรรูปทางการเกษตรอื่นๆ อีกด้วย นับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนโดยแท้ ทำให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว หนุนเสริมความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรของตนเองได้ ก่อให้เกิดคุณค่า พลัง และความสุขติดตามมาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ต้องการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์ในหลากหลายช่องทางผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงความโดดเด่นของพื้นที่และปัจจัยเสริมให้นักท่องเที่ยวสนใจ
2. บุคลากรในพื้นที่ควรมีการเตรียมความพร้อมบุคลากรในพื้นที่ ทั้งบุคลากรผู้ให้องค์ความรู้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว และบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยการอบรมยุวมัคคุเทศก์ หรืออบรมภาษาต่างประเทศให้กับคนในชุมชนหรือผู้ประกอบการ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
3. ศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชนควรส่งเสริมให้มีจุดบริการนักท่องเที่ยวในชุมชน โดยอาจใช้พื้นที่บริเวณวัดสาวชะโงกเป็นจุดศูนย์กลางหรือจุดบริการนักท่องเที่ยว โดยการประสานขอความอนุเคราะห์ในการใช้พื้นที่บริเวณวัดเพื่อจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นชุมชน

ข้อเสนอแนะในวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย พร้อมกับการเสนอทางเลือกในการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้วางแผนการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์และความต้องการของตนเอง เช่น การท่องเที่ยวภายใน 1 วัน (One day trip) การท่องเที่ยวแบบเรียนรู้วิถีชีวิตคนในชุมชน (homestay) เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษากำหนดแผนแม่บทการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งแสดงที่ตั้งของจุดท่องเที่ยวแต่ละจุดที่ชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยข้อมูลที่แสดงในแผนที่ควรระบุสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ร้านจำหน่ายสินค้า และร้านอาหาร เป็นต้น ทั้งนี้ในแผนที่ดังกล่าวอาจมีทั้งภาษาไทย อังกฤษ และจีน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

บรรณานุกรม

กมลวันย์ โมราศิลป์ และวิสุทธิณี ธาณิรัตน์. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของตำบลเขาวง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, (2)

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2545). *โครงการท่องเที่ยวเกษตร ปีท่องเที่ยวไทย 2545 - 2546*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- เทพกร ณ สงขลา และบัญชา สมบูรณ์สุข. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับการจัดการทรัพยากรเกษตรของท้องถิ่น : กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วงกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. สงขลา: สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรเขตร้อน คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิออน ศรีสมยง. (2547). *ความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. โครงการสานสัมพันธ์เครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี. (พ.ศ. 2561-2564). *องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ฉะเชิงเทรา: องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก.
- Buhalis, D. (2000). *Marketing the competitive destination of the future Touris management*, 21(1), 97-116.